

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2021/8
Karar Sayısı : 2021/40
Karar Tarihi: 3/6/2021

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Gaziantep 7. Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 3/11/2016 tarihli ve 6754 sayılı Birlikçilik Kanunu'nun 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (h) bendinin Anayasa'nın 2., 9., 36., 139. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Birlikçilerin aylık olarak bakacağı iş sayısının sınırlanması nedeniyle istenilen birlikçiye görev tevdi edilememesi nedeniyle itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“(2) Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

...

h) Temel ve alt uzmanlık alanlarına göre birlikçilerin aylık olarak bakacağı iş sayısını belirlemek.

...”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılımlarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine 4/2/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Cengiz ERTEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle; kural ile birlikçilere verilen rapor sayısının aylık olarak sınırlandırılmasıyla alanında uzman olan birlikçilere verilen dosya sayısının kısa

sürede aşılmasından dolayı dosyaların gerekli tecrübeye sahip olmayan bilirkişilere verilmesine neden olunacağı, bu durumun ise yetersiz raporlar nedeniyle ek raporların istenmesi ya da dosyaların yeniden bilirkişiye tevdi edilmesi suretiyle gereksiz giderlere ve yargılamaların uzamasına yol açacağı, hâkimin vereceği kararın iyi bir şekilde gerekçelendirilmesinin raporun tecrübeli bilirkişiden alınmasına bağlı bulunduğu, hâkimin istediği bilirkişiden rapor alamamasının yargı bağımsızlığını zedeleyeceği, yetersiz raporların adil yargılanma hakkını ihlal edeceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 9., 36., 139. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. Kuralla, Bilirkişilik Daire Başkanlığının görevlerinden birinin de temel ve alt uzmanlık alanlarına göre bilirkişilerin aylık olarak bakacağı iş sayısını belirlemek olduğu hükme bağlanmaktadır.

5. Anayasa'nın 9. maddesinde yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı belirtilmiştir.

6. Anayasa'nın 138. maddesinin birinci fıkrasında da hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri, ikinci fıkrasında hiçbir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı belirtilerek hukuk devleti olmanın zorunlu bir gereği olan yargı bağımsızlığı teminat altına alınmıştır.

7. Yargının bağımsızlığı ilkesi, hâkimlerin görevlerinde bağımsız olmalarını ifade etmektedir. Hukuk devleti olmanın ön şartları arasında yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının da bulunduğu açıktır. Yargı bağımsızlığı, temel hak ve özgürlüklerin başlıca ve en etkin güvencesidir. Mahkemelerin bağımsızlığı, genellikle hâkimlerin bağımsızlığı kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmakta ve biri diğerinin nedeni ve doğal sonucu olarak anlaşılmaktadır. Hâkimlerin görevlerine ilişkin bağımsızlığı konusunda Anayasa ile tanınan teminat, onlara tanınan bir ayrıcalık olmayıp bu teminatın amacı adaletin dolaylı dolaysız her türlü etki, baskı, yönlendirme ve kuşkudan uzak dağıtılacağı yolundaki güven ve inancı yerleştirmektir. Yargının bir karakteri olan bağımsızlık; hâkimin çekinmeden ve endişe duymadan, Anayasa'nın öngördüğü gereklerden başka herhangi bir dış etki altında kalmadan, yansız tutumla, özgürce karar verebilmesidir. Yargı bağımsızlığının yalnız yürütme organına karşı değil demokratik bir toplumda, devlet yapısı içinde yer alan tüm kurum ve kuruluşlar ile kişilere karşı da sağlanması gerekir.

8. 6754 sayılı Kanun'un 2. maddesinde bilirkişi, "*Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde oy ve görüşünü sözlü veya yazılı olarak vermesi için başvurulmuş gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi...*" olarak tanımlanmıştır.

9. Anılan Kanun'un 1. maddesinde Kanun'un bilirkişilerin nitelikleri, eğitimi, seçimi ve denetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ile bilirkişilik için etkin ve verimli bir kurumsal yapının oluşturulması amacıyla çıkarıldığı ifade edilmiştir. Kanun'un 10. maddesi uyarınca çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde oy ve görüşüne başvurulmuş bilirkişiler bu konuda temel eğitim almak, yapacağı uzmanlık alanında en az beş yıl fiilen çalışmak, alanlarında uzmanlıkları ve bilimsel yeterlilikleri bulunmak ve

bilirkişilik yapması için Kanun'da öngörülen diğer şartları taşımak kaydıyla başvuranlar arasından bölge bilirkişilik kurullarınca seçilerek sicile kaydedilirler. Böylece ülke genelinde bilirkişilerin seçimi ve bilirkişilik listelerinin oluşumu bakımından belli bir standart ve uyum sağlanmasının ayrıca bilirkişilerin görevleriyle ilgili tutum ve davranışları ile hazırladıkları raporların ilgili mevzuata uygunluğunun bölge kurulları tarafından denetlenerek bilirkişilik kurumunun varlık amacına uygun olarak işleminin hedeflendiği anlaşılmaktadır (AYM, E.2018/152, K.2020/11, 19/2/2020, § 29).

10. Bilirkişi incelemesi, takdiri delil olmakla birlikte çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren sorunların çözümünde hâkimin karar vermesine yardımcı olduğundan kural ile bilirkişilerin aylık olarak bakacağı iş sayısının belirlenmesi suretiyle bilirkişi inceleme sürecinin hızlandırılarak mahkemece karar verilmesinin geciktirilmemesi, bilirkişilik için etkin ve verimli bir kurumsal yapı kurularak nihai olarak adalet hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde işlemesi amaçlanmaktadır. Kural, temel ve alt uzmanlık alanında yer alan bir bilirkişinin aylık olarak alacağı iş sayısını sınırlandırmakla birlikte Kanun'da yer alan diğer hükümler ile birlikte değerlendirildiğinde yargı mercilerinin bilirkişiden yararlanmasını engellememektedir. Hatta Kanun, bilirkişilik bölge kurulunun hazırladığı listede bilgisine başvurulacak uzmanlık dalında bilirkişi bulunmaması hâlinde diğer bölge kurulları bilirkişilik listelerinden, burada da bulunmaması hâlinde, listelerin dışından bilirkişi görevlendirilmesine imkân tanımaktadır. Bilirkişilerin Kanun'da aranan şartlara ve yetkinliğe sahip olmaları zorunluluğu da göz önüne alındığında, bilirkişilik kurumunun etkinliğinin artırılmasını hedefleyen kuralın yargının bağımsızlığı ilkesini ihlal eden bir yönünün bulunduğu söylenemez.

11. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" denilerek adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın anılan maddesinde güvenceye bağlanan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri de makul sürede yargılanma hakkıdır.

12. Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında da "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir*" denilerek yargılama maliyetinin en düşük şekilde olmasının ve bu sürecin mümkün olan en hızlı yöntemlerle gerçekleştirilmesinin yargının görevlerinden olduğu ifade edilmiştir.

13. Başvuru kararında hâkimin görevlendirmek istediği bilirkişinin aylık olarak bakacağı iş sayısının aşılması nedeniyle bir başka bilirkişinin görevlendirilmesiyle yeterli raporun temin edilmemesinin yargılamanın uzamasına yol açabileceği ileri sürülmüştür. 6754 sayılı Kanun'un bilirkişiliğe kabul şartlarını ve bilirkişinin görevlendirmesini düzenleyen 10. maddesinde bilirkişi olabilmek için gerekli şartlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Yukarıda belirtilen bu şartlar (§9) dikkate alındığında Kanun'da sicile kayıtlı bilirkişilerin raporları hazırlama konusunda gerekli olan yeterliliğe sahip olmalarının sağlanmasına ilişkin tedbirlerin alındığı görülmektedir.

14. Öte yandan bilirkişiliğe kabul şartlarının kaybedilmesi hâlleri, anılan Kanun'un 13. maddesinde kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu maddede kanuni bir sebep olmaksızın bilirkişilik yapmaktan kaçınılması veya raporun belirlenen süre içinde mazeretsiz olarak verilmemesi, bilirkişilik görevi ve bu görevin gerektirdiği etik ilkelere bağdaşmayan,

güven duygusunu sarsıcı tutum ve davranışlarda bulunulması, 3. maddede belirtilen temel ilkelere aykırı olarak bilirkişilik faaliyetinde bulunulması ve *bölge kurulu tarafından yapılacak performans değerlendirmeleri sonucunda yeterli bulunulmaması* gibi durumlar bilirkişilik sicilinden ve listesinden çıkarılma sebepleri arasında sayılmıştır. Kanun'un 14. maddesinde de bilirkişilerin görevleriyle ilgili tutum ve davranışlarının veya hazırladıkları raporların ilgili mevzuata uygunluğu hususlarının bölge kurulları tarafından denetleneceği, hâkim veya Cumhuriyet savcısının, görevlendirdiği bilirkişinin göreviyle ilgili tutum ve davranışlarının veya hazırladığı raporun mevzuata uygun olmadığına ilişkin kanaat edinmesi durumunda, bu hususu bölge kuruluna bildireceği hüküm altına alınmıştır.

15. Bu çerçevede Kanun'da genel olarak bilirkişilerin mevzuata uygun yeterli raporu hazırlayıp sunmaları için alınmış tedbirler de dikkate alındığında kuralın yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmasını engelleyen bir yönünün bulunmadığı anlaşılmaktadır.

16. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 9., 36., 138. ve 141. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 9., 36., 138. ve 141. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 139. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

3/11/2016 tarihli ve 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu'nun 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (h) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 3/6/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN